

اقتصاد دانش بنیان و تجاری سازی فناوری در اندیشه های رهبر شهید انقلاب اسلامی



مقدمه

سالگرد تأسیس جهاد دانشگاهی را امسال در شرایطی برگزار می کنیم که هم چون دیگر آحاد ملت ایران در سوگ فقدان مرشد و مقتدا ایمان، حضرت آیتالله سید علی حسینی خامنه ای، رهبر شهید انقلاب اسلامی عزاداریم. شهادت ایشان به دست اهریمن صفتان آمریکایی و صهیونیست، ضایعه عظیم و جبران ناپذیری بر پیکر همه مسلمانان و آزادگان جهان بود و ما که از همان روزهای آغازین تأسیس جهاد دانشگاهی، افتخارمان درس گرفتن از ایشان چه در دوران ریاست جمهوری و چه پس از احرار مقام رهبری بود، سال دیگری از فعالیت خود را بدون ایشان آغاز می کنیم.

رهبر شهید انقلاب اسلامی همواره با نگاه ژرف اندیش خود در همه ابعاد دینی، فرهنگی، اجتماعی و علمی راهنمایان بود و هرگز آنچه را بارها در مورد استقلال سیاسی و اقتصادی کشور به ما درس می داد فراموش نخواهیم کرد. حرکت به سمت اقتصادی پویا و مبتنی بر دانش و فناوری درسی بود که در مکتب آن رهبر فرزانه فراگرفتیم و در جهاد دانشگاهی فصل الخطاب همه تلاش هایمان قرار دادیم، این ویژه نامه را با یاد آن رهبر شهید و با چکیده ای از فرمایشاتشان آغاز می کنیم و امید داریم که با رهبری حضرت آیت الله سید مجتبی خامنه ای جانشین ایشان در ادامه راه موفق به تحقق این رهنمودها شویم.

چکیده فرمایشات رهبر شهید درباره اقتصاد دانش بنیان و تجاری سازی فناوری

حضرت آیتالله خامنه ای، اقتصاد دانش بنیان را نقش آفرینی کامل دانش و فناوری پیشرفته در همه عرصه های تولید تعریف میکردند و آن را پایه اساسی اقتصاد مقاومتی و جایگزینی برای درآمدهای نفتی می دانستند. ایشان با تأکید بر ضرورت دانش بنیان کردن بخش های مهم اقتصاد، به هفت ملاک اساسی برای شرکتهای دانش بنیان اشاره میکردند: نوآوری، اشتغال آفرینی، حل مسئله، داشتن نیروهای متخصص، کاهش ارزیابی، ارزش افزوده آفرینی و قابلیت صادرات.

ایشان می فرمودند: بر این اساس، شرکتی که با فناوری های گذشته کار کند، شایسته عنوان دانش بنیان نیست. از نظر ایشان شرکت های دانش بنیان می بایست با اولویت بندی، در جهت گره گشایی از مسائل اقتصادی کشور گام بردارند.

رهبر شهیدمان تکمیل زنجیره علم و فناوری و تجاری سازی دستاوردهای علمی را به عنوان ضرورتی اجتناب ناپذیر برای خلق ثروت و قطع وابستگی به نفت، پیوسته مورد تأکید قرار می دادند.

راهکار برون رفت از وابستگی

از منظر رهبر شهید، اقتصاد دانش بنیان راهبردی اساسی برای کاهش وابستگی کشور به درآمدهای نفتی و خام فروشی بود. ایشان معتقد بودند که با نگاه علمی به مسائل کشور و پیوند علم با صنعت و کشاورزی، تحریم ها بی اثر خواهد شد. در نگاه ایشان اقتصاد دانش بنیان در سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی به عنوان یکی از مؤلفه های کلیدی و پیشناز این نظام اقتصادی معرفی می شد.

ضرورت پیشرفت علمی

رهبر شهید آیت الله سید علی خامنه ای علم و تحقیق را «کلید قطعی پیشرفت کشور» می دانستند و تأکید داشتند که پیشرفت کشور نیازمند حرکت علمی بسیار قوی است. ایشان تولید علم را نه به معنای انتقال و تقلید علم، بلکه به معنای نوآوری علمی در درجه اول اهمیت می دانستند و بر این باور بودند که ما نباید تنها مصرف کننده فرآورده های علمی دیگران باشیم.

تکمیل زنجیره علمی

یکی از مهمترین مفاهیم مطرح شده توسط رهبری، «چرخه کامل علم و فناوری» بود. ایشان بر این نکته تأکید داشتند که این زنجیره از ایده و فکر آغاز شده و سپس علم، فناوری، تولید و نهایتاً بازار را شامل میشود و باید تکمیل گردد. به عبارت دیگر، صرفاً انجام تحقیقات علمی یا حتی دستیابی به فناوری کافی نیست، بلکه باید بتوان آن را به تولید انبوه رساند و بازار مناسبی برای آن پیش بینی کرد.

از تولید علم تا تجاری سازی

رهبر انقلاب اسلامی با تبیین این زنجیره و متعهد کردن ارکان آن، یک نظام بینشی برای اقتصاد

دانش بنیان را پایه گذاری کردند. ایشان تأکید داشتند که «اگر زنجیره تولید دانش، تبدیل دانش به فناوری، تولید محصول و در نهایت تجاری سازی علم تکمیل شود، مسیر تولید علم به تولید ثروت ملی کشور و پاسخگویی به نیازهای ملت منتهی خواهد شد». این نگاه، تحولی بنیادین در نگاه به پژوهش در کشور ایجاد کرد چرا که پیش از آن، پژوهش معمولاً به عنوان فرایندی بی تعهد و بدون مسئولیت تلقی می شد و تولید فناوری از پژوهش و تبدیل آن به ثروت، به عنوان امور ضد ارزشی و به دور از شأن عالمان تلقی می گردید.

محور اصلی حرکت

رهبر شهید آیت الله سید علی خامنه ای شرکتهای دانش بنیان را محور اصلی حرکت به سمت اقتصاد دانش بنیان می دانستند. ایشان معتقد بودند که گسترش این شرکتهای می تواند چرخه علم و فناوری را به حرکت درآورد و حمایت از نخبگان را بی نیاز از کمکهای مالی دولتی کند.

کیفیت و کمیت

ایشان بر دو نکته مهم در مورد شرکتهای دانش بنیان تأکید دارند: اول، گسترش کمی این شرکتهای و دوم، توجه به کیفیت آنها. در سال ۱۴۰۱، رهبری با اشاره به فعالیت حدود ۶۷۰۰ شرکت دانش بنیان در کشور، خواستار دو برابر شدن تعداد آنها شدند، اما در عین حال هشدار دادند که نباید شرکت هایی که واقعاً دانش بنیان نیستند با این عنوان تأسیس شوند. ایشان همچنین بر شکل گیری فعالیتهای زنجیره ای شرکتهای دانش بنیان تأکید داشتند.

اولویت بندی و معیارها

از دیگر توصیه های رهبری، توجه به معیارها و میزان هایی برای کیفیت و اولویت بندی شرکت های دانش بنیان و واکنش نشان دادن بر اساس آنها بود. ایشان همچنین بر اهمیت ارتباط این شرکت ها با بخش های مهم و اصلی فناوری و صنعت کشور که در سیاستهای کلی اهمیت آنها تصریح شده، تأکید داشتند.

نظام ملی نوآوری

رهبر شهید آیت الله سید علی خامنه ای بر ایجاد نظام ملی نوآوری به عنوان یک شبکه از فعالیت ها و تعاملات زنجیره ای در سطوح کلان، میانی و خرد تأکید داشتند. ایشان خلا این نظام را یکی از موانع عملیاتی شدن نقشه جامع علمی می دانستند.

پیوند دانشگاه و صنعت

ایشان بر ضرورت همکاری مراکز تحقیقاتی، دانشگاه ها و سایر دستگاه های مرتبط با مسائل علمی تأکید داشتند و تشکیل یک شبکه عظیم تولید علم در همه ابعاد و بخش های مورد نیاز را از الزامات پیشرفت علمی کشور می دانستند.

نیروی انسانی متخصص

رهبری، نیروی انسانی تحصیل کرده را مهمترین سرمایه کشور میدانستند و بر این نکته تأکید داشتند که درصد بالایی از دانش آموختگان در رشته های غیرمرتبط با تحصیل خود مشغول به کار هستند، در حالی که میتوان از همت نیروهای متخصص و جوان برای ثروتمند کردن کشور استفاده کرد.

وابستگی به واردات

ایشان با اشاره به اینکه بخش کشاورزی جزو وابسته ترین بخش های کشور به واردات است، خواستار تحقق خودکفایی در محصولات پایه غذایی مانند گندم، جو، ذرت و دانه های روغنی بودند و این امر را با استفاده از ظرفیتهای دانش بنیان ممکن می دانستند.

موانع ساختاری

از نگاه رهبر شهید، تحقق اقتصاد دانش بنیان با موانع ساختاری از جمله تداوم وابستگی بودجه به نفت، چالش های نهادی و مشکلات فضای کسب و کار مواجه بود که گاه از تحریم های خارجی نیز کارشکنانه تر عمل می کرد.

نتیجه گیری

اقتصاد دانش بنیان در منظومه فکری رهبر شهید آیت الله سید علی خامنه ای نه یک گزینه، بلکه یک ضرورت اجتناب ناپذیر برای دستیابی به استقلال اقتصادی، مقابله با تحریم ها و تحقق پیشرفت عادلانه بود. رویکرد ایشان مبتنی بر تکمیل چرخه کامل علم و فناوری از ایده تا بازار و تجاری سازی بود و شرکت های دانش بنیان را محور اصلی این تحول می دانستند. تأکید بر کیفیت، اولویت بندی و شکل گیری فعالیت های زنجیره ای، از جمله توصیه های کلیدی ایشان در این زمینه بود.

یادشان گرامی و راهشان پر رهرو باد.